LUCIAN BLAGA – POETRY BETWEEN LIGHT AND ASHES

Elena-Alexandra Costea
PhD. student, University of Bucharest

Abstract:Starting with Samuil Micu, Gheorghe Şincai and Petru Maior, then continuing with Slavici, Coşbuc, Goga, Agîrbiceanu, the Transylvanians gave a moralizing pragmatic culture and literature, put in the noble service of the national cause. With Lucian Blaga, Transylvania produces a pure poetry, of metaphysical essence, through which symbolism modernism is overtaken in a sensible way, the art of the word now being at the level of European expressionism. Blaga brings to our literature the soul of the village, the folklore, the popular beliefs, and embracing myth and history.
As he rightly called Pompiliu Constantinescu, a poet of mystery, Blaga is equally, in a stated and unequivocal way, a philosopher of the mystery. This aspect is fully proved by a certain metamorphosis, from the exuberant vitalism and the evidently obvious bucolism of the first two volumes, to the existential fear and the metaphysical sadness of the Great Passage and the Praise of Sleep, then by some clarity and by a more the great freshness of a folklore that always remains substantially and never ethnographically in the water, to a superior discovery of the virtues of a cohabitation in harmony with nature.

Keywords: Philosophy, death, light, ashes, poetry

Începînd cu Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, continuînd apoi cu Slavici, Coșbuc, Goga, Agîrbiceanu, ardelenii au dat o cultură și o literatură pragmatică, moralizatoare, pusă în serviciul nobil al cauzei naționale. Cu Lucian Blaga, Ardealul produce o poezie pură, de esență metafizică, prin care modernismul simbolist este depășit în chip simțitor, arta cuvîntului situîndu-se acum la nivelul expresionismului european. Blaga aduce în literatura noastră *sufletul satului*, folclo-rul, credințele populare, poposind în mit și istorie.

Apariția lui Blaga în literatura noastră cu primele sale lucrări, *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu*, a fost socotită de presa vremii ca *un dar pe care Ardealul îl face României de ziua marii uniri*. Însuși Nicolae Iorga, în articolul *Rînduri pentru un tînăr*, îl întîmpina astfel: *E aici un tînăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem un singur chip de a le prinde: să le trăim. Dar avîntul acestor brațe drept și nobil întinse, trebuie prețuit și el ca și distincția, de așa naturală apariție a formei.*
Prindem zilnic atîtea forțe. E o mare bucurie cînd vedem cum din fondul binecuvîntat al neamului răsar totuși altele pentru a le înlocui. În rîndurile rărite îngrijorător ale cîntăreților simțirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere Ardelean![1]

Lucian Blaga și-a crestat *treptele* vîrstelor pe răbojul unei lucrări autobiografice apărute postum, în 1965, *Hronicul și cîntecul vîrstelor*. Cartea poartă drept moto poezia *9 mai 1895*[2], data nașterii sale, în satul Lancrăm de lîngă Sebeș- Alba.

Poemele debutului lui Blaga sunt exerciții intelectuale scurse de orice lirism, de o senten-țiozitate seacă, precum aceea din gazelurile lui Coșbuc, de un vitalism retoric-abstract, împrumutat din *Zarathustra* lui Nietzsche, dar cît se poate de străin de firea contemplativă a poetului, înrudit cu Rilke și Trakl, mai degrabă decît cu Dräubler sau Heym.

Universul liric blagian nu este unitar în felul aceluia pe care îl întîlnim la Bacovia, dar

[1] Nicolae Iorga, *Rânduri pentru un tânăr*, în *Neamul românesc*, 1 mai 1919;
[2] Publicată în volumul *Nebănuitele trepte*.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

nici divers și poliform precum cel arghezian. El nu se impune nici prin monotonie profundă și nici prin panteism. Debuturile sale stau elocvent sub semnul oscilației între tentația versului și aceea a medita-ției în marginea artei, dar și a marilor filosofii contemporane.

În 1919, nu apare numai volumul *Poemele luminii,* care-l impune în ipostază, dar și *Pietrele pentru templul meu*, colecție de aforisme, prefigurîndu-l pe gînditorul ce se va remarca imediat prin eseuri estetice, filosofice, critice și polemice pentru a atinge culmea împlinirii prin impunătorul sistem al trilogiilor din anii '30 și '40, construcție de mare temeritate și originalitate intelectuală acoperind domeniile fundamentale ale cugetării generale.

Cele cinci volume de versuri antume, împreună cu ampla creație postumă *egală aproape în întindere cu cealaltă*, cele șase volume de eseuri și cele patru mari trilogii ne dau imaginea generală a unui spirit dominat și absorbit într-un chip particular, probabil unic în literatura română, de o singură problematică: aceea a misterului.

Așa cum l-a numit pe bună dreptate Pompiliu Constantinescu, *poet al misterului,* Blaga este în egală măsură, în chip declarat și inechivoc și un filosof al misterului. Acest aspect este pe deplin dovedit de o anumită metamorfoză, de la vitalismul exuberant și bucolismul destul de evident al primelor două volume, la spaima existențială și tristețea metafizică din *În marea trecere* și *Lauda somnului,* apoi printr-o oarecare înseninare și printr-o mai mare prospețime a unui folclorism care rămîne mereu substanțial și niciodată etnografic în *La cumpăna apelor*, către o descoperire superioară a virtuților unei conviețuiri în armonie cu natura.

La apariția volumului *Poemele luminii* (1919), noutatea formelor de expresie, propusă de tînărul poet ardelean, un anonim pînă la acea dată, este atît de izbitoare încît stîrnește curiozitatea și aprobarea tuturor, de la sămănătoriști (Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga[3]) la moderniști (Ovidiu Densusianu).

Alexandru Vlahuță, ilustrul epigon eminescian, întemeietor de școală, aflat în ultimul an al vieții, va gira prin autoritatea sa de *clasic, formele neobișnuite* ale tînărului debutant.

E de reținut amănuntul că Blaga, în loc să meargă la Eugen Lovinescu spre a fi confirmat ca poet de mentorul modernismului, a mai interesat să fie recunoscut de Alexandru Vlahuță.

Astfel, se constată afilierea instinctivă a poetului la *direcția tradiționalistă* tot mai vizibilă prin volumele ce vor urma după *Pașii profetului*. Figurile imaginarului blagian, sur-clasau dintr-o dată produsele autohtone ale epocii, impunînd cu autoritate dictatorială un sistem nou de referință, cel al poeziei europene ce se practica la acea oră. Acest sistem era acela expresionist. Blaga a luat primul contact cu noua tendință artistică în 1916 la Viena, cînd descifrează împreună cu un compatriot arhitect manifestele artei plastice expresioniste[4]. *Aerul* expresionist prea tare pentru proas-pătul urmaș al lui Goga nu-i provoacă deloc complexele, cîștigîndu-l definitiv pentru o experiență poetică esențială[5].

Recapitulînd așadar, în lirica lui Blaga ipostazele eului se succed conform unei logici interne a raportului cu sine și cu lumea. În ansamblu, critica a identificat patru etape în creația poetică a lui Lucian Blaga care sunt determinate de specifici-tatea lirică a volumelor de poezii, în care evoluția filozofică este evidentă și corespund unor traiectorii existențiale:

[3] În *Hronicul şi cântecul vîrstelor* Blaga povestește primirea entuziastă pe care Vlahuță a făcut-o volumului său: *Forma aceasta neobişnuită a versului, artificială la alţii, dumitale îţi vine bine ca mănuşa pe-o mână,* 1965, p. 245.

[4] *...Studentul îmi întinse aşa într-o doară şi cu un surâs îndoielnic, un manifest. Textul era însoţit şi de ilustraţii din domeniul picturii revoluţionare ce ne încerca. Astfel luai primul contact cu inovaţiile artei* expressioniste – *Hronicul şi cântecul vîrstelor,* p. 174;

[5] *Descoperisem într-un ungher al cafenelei, rezervat lecturii, o mulţime de reviste de artă, printre care şi unele de avangardă. Voiam să mă familiarizez cu noile tendinţe ale artei* -Hronicul şi cântecul vîrstelor**,** p. 183.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

ascensiune-cădere-echilibru.

Prima etapă stă sub semnul expresionismului și cuprinde volumul de debut *Poemele luminii* și *Pașii Profetului*, care stau sub semnul luminii, devenită metaforă centrală a nașterii universului. Lumina este celebrată ca stihie primordială, generatoare cosmică de viață.

A doua etapă este cea a *tristeții metafizice* din volumul *În marea trecere* și continuînd cu *Lauda somnului*, generată de conflictul tragic ce sfîșie sufletul omenesc blestemat să nu poată trăi la nesfîrșit în nepăsarea fericirii iar în a treia parte, care mai păstrează unele trăsături expresioniste, vocea poetului se transformă într-un *strigăt în pustiu*. Poetul simte că numai divinul și miracolele lumii îl mai pot salva. *La cumpăna apelor* și *La curțile dorului* sunt evocări în care miracolul mai este posibil.

Ultima etapă a liricii blagiene a fost numită *etapa reconcilierii cu sine, a redescoperirii* și înglobează opera lui postumă, ultimele poezii scrise între anii 1958-1960, grupate în volumele *Vîrsta de fier*, *Corăbii cu cenușă*, *Cîntecul focului* și *Ce aude unicornul*. Opera lui postumă echivalează opera antumă din punct de vedere cantitativ.

Poezia expresionistă

Începutul poetic stă sub semnul expresionismului mitic și spiritualist: *De cîte ori un lucru e astfel redat, încît puterea, tensiunea sa interioară îl întrece, în transcedentează, trădînd relațiuni cu cosmicul, cu absolutul, avem de-a face cu un produs expresionist*. (Lucian Blaga, *Filozofia stilului*).

Blaga mărturisește că vine către expresionism din direcția unui *tradiționalism metafizic autohton*. El respinge caricaturalul și grotescul cultivat de expresioniștii germani, manifestîndu-se euforic și extatic.

Exacerbarea eului, isteria vitalistă, elanul dionisiac, caracterul vizionar, cultivarea mitului primitivității sunt trăsăturile poeziei din etapa expresionistă.

În această fază a liricii expresioniste, misterul are un sens prin excelență vitalist, revendicîn-du-se de la un principiu de imanență și convergență cu realul. Nu misterul divin transcendent îl preocupă acum pe poet ci misterul uman, intensificînd pînă la epuizare trăirile eului.

Volumele *Poemele luminii* (1919) și *Pașii profetului* (1921) stau sub semnul luminii, devenită metaforă esențială a nașterii universului. Lumina este celebrată ca stihie primordială, generatoare cosmică de viață, în aceeași măsură în care căderea în neființă este o trecere în lumină.

Primele două volume *Poemele luminii* și *Pașii profetului* sunt dominate de un puternic vitalism. În lirica vitalistă trupul arde *ca-n flăcările unui rug*, viața murmură în el *ca un izvor năvalnic*, tristețea este extinsă asupra universului.

Există un proces de complexare a mijloacelor poetice. Cele două volume exprimă curat limbajul expresionist, dar începînd cu *În marea trecere* avem un limbaj propriu, original.

Tonul expresionist în *Poemele luminii* este evident prin potențarea eului: *Eu nu strivesc corola de lumini a lumii*.

Cuvîntul cu care Blaga își inaugurează rostirea poetică este, în mod semnificativ, cuvîntul *eu*, iar cel dintîi vers al programului său liric schițează deja imaginea emblematică, ideală a universului și indirect, un mod specific de punere în relație a celor două realități.

Eu nu strivesc corola de lumini a lumii / și nu ucid/în mintea mea tainele, ce le-ntîlnesc/ în calea mea/în flori, în ochi, pe buze ori morminte.

Expresioniste sunt versurile libere ce comunică dramatismul trăirii. Problematizarea misteru-lui îl îndepărtează însă de expresionism. Poezia devine un act de cunoaștere prin potențarea misteru-lui. Blaga preia tehnica expresionismului pe o substanță originală. El este original prin gîndirea volumului.

În titlu avem metafora revelatoare, celelalte metafore din volum se subordonează

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

acestuia. La Eminescu lumina era geneza, pentru Blaga lumina e stihia primordială ce a generat viața.

Lumina e un principiu energetic al vieții, o scînteie intrîndu-i în piept, cînd îi zîmbește iubita.

Pe acest fundal vitalist se vorbește de dionisianism în *Vreau să joc*: *O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!/Să nu se simtă Dumnezeu/În mine/Un rob în temniță – încătușat!*

În acest vitalism dionisiac se recunoaște un ecou puternic din *Zarathustra* lui Nietzsche. Prin intermediul nietzschean dar și din sursă directă, par a fi pătruns în această etapă inițială a liricii lui Blaga, însemnate ecouri din filozofia indiană.

În simbolul luminii poetul nu celebrează forța ei de pătrundere a tainelor, ci forța ei de a potența misterul. Blaga observă că lumina rămîne mereu înfrățită cu bezna, deoarece presupune o ardere, o consumație. Iubirea e cîntată sub aspectul plenitudinii în accente de odă și imn ca în *Izvorul nopții*: *Frumoaso, /ți-s ochii-așa de negri încît seara/cînd stau culcat cu capul în poala ta/îmi pare/că ochii tăi, adînci, sunt izvorul/din care tainic curge noaptea peste văi/și peste munți și peste șesuri,/acoperind pămîntul/c-o mare de întuneric./Așa-s de negri ochii tăi/Lumina mea.*

La Blaga avem o percepere materială a senzațiilor. În poezia *Liniște* avem perceperea unei încremeniri totale, un pastel expresionist: *Atîta liniște-i în jur de-mi pare că aud/cum se izbesc în geamuri razele de lună*.

Poetul nu rămîne la pastelul pur, ci peisajul este punctul de plecare pentru neliniști tulbură-toare, liniștea poate fi cea dinainte de moarte sau patosul unei vieți netrăite.

În *Poemele luminii* este izbitor cît de sumară e prezența imaginilor lumii exterioare. Poetul se mișcă într-un spațiu aproape gol, în care-și canalizează neliniștile.

Ca și la Arghezi apare îndrăzneala apropierii unor sintagme ca în *Dorul*: *Setos îți beau mireazma și îți cuprind obrajii*. Finalul tare al volumului se realizează prin *Pax magna*. În acest volum regăsim idei prezente în *Cunoașterea luciferică*.

Cunoașterea poetică este o cunoaștere luciferică și are ca scop potențarea misterelor. Cunoașterea logică, paradisiacă reduce misterele, le sugrumă vraja. Călinescu vorbea de intrarea poeziei într-un proces de spiritualizare. Apar în acest volum primele semne ale dramei cunoașterii: Raiul și Iadul sunt complementare.

Volumul *Pașii profetului* (1921) este interesant pentru schimbarea de ton de la vitalitatea *Poemelor luminii* spre un lirism pașnic. Se accentuează viziunea panteistă a lumii, pastoralismul și bucolica de tip virgilian, după remarca lui Călinescu: *Totul la Blaga este proaspăt, trăit în toată intensitatea senzației…*

Dacă în *Poemele luminii* atitudinea lirică fundamentală era elanul dezlănțuit frenetic al cărui spațiu de desfășurare era nemărginirea cosmică, iar spațiu de desfășurare era hiperbola, în *Pașii profetului* poetul cîntă exuberanța vieții terestre în plină vară. Sensul cel mai expresiv apare în poezia *În lan* ce apare a descindere dintr-o reprezentare plastică: *Eu zac în umbra unor maci/Fără dorințe, fără mustrări, numai trup/Și numai lut./Ea cîntă /și eu ascult/Pe buzele ei calde mi se naște sufletul*.

Această trăire *fără dorințe, fără mustrări, fără căinți* e starea panică ce exprimă încrederea în perspectiva mitică a vieții. Zeul, omul și natura alcătuiesc un tot unitate.

E o lirică a dezmărginirii. Anotimpul preferat al acestui ciclu este vara. În poezia *Tămîie și fulgi* poezia începe să fie colorată cu un limbaj religios:

Lumini scăpate di cuptor se zbat între pereți/Și trupul moale ca de in curat/și părul ți l-ai uns peste-o cădelniță-n tămîie,/fir de fir/ca să miroși la fel c-un patrafir.

Acum e o încetinire a discursului liric. În poezia *Versuri scrise pe frunze uscate în vie* avem imagini foarte proaspete, exagerate uneori: luna învață să-și arcuiască drumul pe cer din arcuirea sprîncenei. Simbolul central al volumului este Pan, zeul devenirii suave și fecunde din natură: *Ah, Pan!/Îl văd, cum își întinde mâna, prinde-un ram/și-i pipăie/ cu mîngîieri*

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

uşoare mugurii.

Blaga ni-l prezintă pe Marele Pan, părintele a tot ceea ce trăieşte, e orb şi bătrîn şi abia îşi biruie o somnolenţă vegetativă. Gestul pipăirii mugurilor, al mîngîierii mieilor confirmă renaşterea perpetuă a vieţii. Panismul, starea de toropeală oarbă, edenică e expresia indiferenţei senine a firii.

Bucolismul blagian este esenţialmente dinamic, lumea ne apare percepută de la rădăcina ierburilor. Noaptea întinde către poet *mîini tomnatici, tăcerile trec prin sat, ca sănii grele*. Lumea lui Pan nu cunoaşte suferinţa. Poetul are credinţa că pătimeşte *de prea mult suflet*.

Ca în *Poemele luminii* vitalismul lui Blaga apare tulburat de fiorii metafizici. Împărăţia lui Pan, a miticii vîrste de aur, agonizează. Zeul, bătrîn şi orb s-a retras într-o peşteră: *Sunt singur şi sunt plin de scai/Am stăpînit cîndva un cer de stele/ şi lumilor/eu le cîntam din nai/Nimicul îşi încoardă struna/Azi nu străbate-n grota mea/nici un străin/doar salamandrele pestriţe vin/şi cîteodată:/Luna.*

Tovarăş nu i-a mai rămas decît un păianjen, care şi-a ţesut pînza în urechea lui, semn că aceasta a devenit surdă la ecourile lumii. Părăsindu-şi senina indiferenţă păgână, natura cunoaşte o mai apăsătoare spiritualizare: *Pan e trist/Pe o cărăruie trece umbra/de culoarea lunii/a lui Crist*. (Umbra)

Zeul piere fără să-şi termine fluierul pe care începuse să-l cioplească dintr-o *nuia de soc*, cînd descoperă că şi ultimul său prieten, păianjenul, poartă în spate o cruce.

În perspectiva mitică, momentul morţii lui Pan şi al apariţiei umbrei lui Crist corespunde, în linii mari, momentului *căderii* primilor oameni, al alungării din Paradis. Ca şi expulzatul Adam, omul lui Blaga părăseşte vîrsta inocenţei primare, intrînd sub regimul interogaţiei, al îndoielii şi, ca atare, al suferinţei de a se fi înstrăinat de comunitatea armonioasă a unei lumi care, în esenţa sa de acum intangibilă, rămîne o *corolă de minuni.*

Poezia tristeţii metafizice

Începînd cu volumul *În marea trecere* (1924) şi continuînd cu *Lauda somnului* (1929), apare al doilea element specific liricii blagiene: *tristeţea metafizică*, generată de conflictul tragic ce sfîşie sufletul omenesc blestemat să nu poată trăi la nesfîrşit în nepăsarea fericirii. Întreaga fire pare a fi măcinată de o boală secretă, natura se înstrăinează de om. Viaţa înseamnă alunecarea inexorabilă spre moarte, marea trecere.

În a doua etapă se produce aşa numita *ruptură ontologică* în universul liric blagian. Este de sesizat mai întîi o profundă modificare a limbajului poetic. Poezia lui Blaga, asemenea poeziei mo-derne tinde tot mai mult către o interiorizare pură, fără imagini. Poetul lasă impresia că poate completa direct esenţele şi principiile lucrurilor. Blaga devine poetul *tristeţii metafizice*, provocată de dispariţia timpului paradiziac.

În marea trecere (1924) este nu numai cel mai autentic volum al lui Blaga, dar şi cel mai valoros. Cele care-i urmează vor perfecţiona maniera pînă la sterilizare. Niciodată Blaga nu va fi mai profund liric decît aici. Deşi retorismul abstract persistă, poetul face acum apologia tăcerii. Vorbă-reţul liric e de părere că *amare foarte sunt toate cuvintele*. El consacră muţeniei un adevărat imn:

Şi ca un ucigaş ce-astupă cu năframa/o gură învinsă,/închid cu pumnul toate izvoarele,/pentru totdeauna să tacă,/să tacă.

Rugăciunile înseşi sunt puse sub zăvor stelele-n cer tac şi ele. Este peste tot o întoarcere la natură care nu se poate exprima, avînd ceva din cumînţenia şi inocenţa dobitoacelor fără glas. Nu mai este propriu vorbind ideea cunoaşterii luci-ferice, dar a uneia interzise, păcătoase, fiindcă tulbură ordinea firească a fiinţelor şi lucrurilor. Cum s-a mai observat *Blaga cîntă şi el* (ca şi Nietzsche) *o frenezie a trăirii, redusă la expresia ei stihială, de forţă impersonală, elementară, transcrie senti-mentul dilatării eului, ieşit din individuaţie*

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

și mîncat de porniri copleșitoare să se reverse asupra lumii și să-i imprime acest elan al lui[6].

Poezia păstrează trăsăturile unui lirism pronunțat, dar se ridică la semnificații generale. Metafora *marea trecere* se referă la înțelegerea vieții ca drum spre moarte. Discursul liric este personalizat. Volumul are un moto dramatic în care solicită oprirea trecerii, o angoasă ce prefigurează destinul poetului.

Timpul devine motivul liric central. Natura își pierde inocența și înfățișarea paradisiacă, iar poetul se simte înstrăinat de ea.

Vitalismul, trăirea intensă se estompează în favoarea întrebărilor tulburătoare. În *Scrisoare* poetul se autodefinește sub forma unei scrisori adresate mamei, tragica interogație asupra sensurilor existenței: *Nu știu nici astăzi pentru ce m-ai trimis în lumină/Numai ca să umblu printre lucruri/ și să le fac dreptate spunîndu-le/care-i mai adevărat și care-i mai frumos?/Mâna mi se oprește: e prea puțin/ Glasul se stinge: e prea puțin/De ce m-ai trimis în lumină, Mamă,/de ce m-ai trimis?* (Scrisoare)

Trecerea ce duce spre moarte provoacă o boală fără nume, prezența unor ancestrale temeri. Blaga e un poet ce creează mari viziuni, mari reprezentări simbolice pe fundalul unei naturi agonice: *O, cum a răguşit de bătrînețe glasul izvorului*.

Universul suferă de o boală fără nume, iminenta tristețe a apocalipsului. Imaginile sunt excelente prin elaborări.

Doar universul *mitic al satului este spațiul eternității: Eu* cred că veșnicia s-a născut la sat. Numai naivitatea copilăriei păstrează legătura cu sensurile eterne: *Numai sîngele meu strigă prin păduri /după îndepărtata-i copilărie*.

Toamna ia locul verii, intrăm într-un anotimp agonic, al extincției blînde. Poetul se consideră vinovat de a-ți fi pus întrebări în *Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea*.

Această spaimă, disperare rece va trece celelalte volume ale lui. George Călinescu atrăgea atenția asupra transformărilor pe care le cunoaște universul liric al lui Blaga efectul unui element anxios: *Natura în genere se melancolizează, fauna aleargă rănită de nostalgii fără nume, orizontul are luminișuri spirituale*.[7]

Blaga denunță vina orașelor de a fi omorît înlăuntrul lor sentimentul originar al vieții. Poetul are viziunea cetăților mistuite într-un viitor apropiat de flăcări și viziunea cetăților mistuite într-un viitor apropiat de flăcări și viziunea naturii veșnice năpădind zidurile arse. El evocă *porumbei - prooroci* scăldîndu-și în ploi curățitoare *aripile înnegrite de funingine*.:
Din depărtatele sălbăticii cu stele mari/doar căprioarele vor pătrunde în orașe/ să pască iarba rară din cenușă. (Semne)

E un sentiment de dezolare, un sentiment de părăsire în acest volum. Impresionează tensiunea poetică a căutărilor. Acum spațiul nopții și al somnului e un loc de refugiu din sfîșierile dramatice. Identificarea panismului blagian cu stilul de viață al satului arhaic românesc este detectabilă în acest volum. La țară totul este firesc, integrat în ordinea sfîntă a naturii. Pe prietenul care a crescut la oraș, poetul îl cheamă acolo să-i *arate brazdele veacului*. În *Tăgăduiri* spune: *Pe urmele mele coapte/ moarte își pune sărutul galben/și nici un cîntec nu mă îndeamnă să fiu încă o dată*.

Prieten al adîncului și de aceea *tovarăș al liniștii*, Blaga a fost *închinat tăcerii* nu numai ca poet, ci și ca om.

Tăcerea este necesară contemplației, dar face imposibilă creația poetului. El însuși, în *Hronicul și cîntecul vîrstelor* și-a pus sub semnul tăcerii nu numai primii ani din viață, ci felul de a fi dintotdeauna, în ceea ce avea mai propriu: *Se întîmpla uneori, după conversații de ore, să cad în tăceri fără ieșire. N-aveam putere să le preîntîmpin, și odată înființate nu*

[6] Ov. S. Crohmălniceanu,*Literatura română între cele două războaie mondiale,* vol. II**,** Editura Minerva, Bucureşti, 1967, pp. 71-72.
[7] George Călinescu,*Istoria literaturii române de la origini până în prezent***,** Editura Minerva, Bucureşti, 1988, 794- 795.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

aveam mijloc să le curm. Trebuia să le las să-şi facă de cap. erau tăceri a căror prelungire mă stingherea pe mine însumi[8].

Între trăirea nemijlocită şi expresia ei, autorul *Marii treceri* construieşte un spaţiu mitic în perimetrul căruia înscenează o seamă de *evenimente* definitorii, încorporînd în mod specific meditaţia asupra capacităţilor şi limitelor cuvîntului, întrebărilor puse în spaţiul poetic al veacului nostru. Tiparul romantic al viziunii înscrie această problematică în teritoriul unei reverii a originarului, care nu face însă decît să-i reliefeze şi mai pregnant dimensiunile.

Poezia lui Blaga este o lamentaţie atingînd intensitatea disperării tragice, un ţipăt înăbuşit, surdinizat ale cărui laitmotive sunt izolarea de cosmic a omului, puterea devoratoare a timpului, alunecarea spre neant. Trăirile sunt proiectate într-o perspectivă enormă, lamentaţia se desfăşoară pe fundalul vast al lumii.

Cu volumul *Nebănuitele trepte* (1943) avem o tonalitate orfică. Metafora din titlu e o sugestie a vieţii tonice, elementare, simple. Treptele sunt metamorfoze succesive ale întoarcerii în neant. Blaga cîntă coborîrea paşnică îndărăt, în sînul elementelor. Avem şi aici imaginea miticului sat românesc unde: *greierii părinţilor/ mulcom cîntă, mulcom mor.* (Întoarcere)

Se înmulţesc raportările la credinţele populare. Episoadele legendei sacre au ca protagonişti vietăţile înaripate. O colindă anunţă naşterea unui Mesia-pasăre, o alta celebrează ciocîrlia.

Este o oarecare înseninare în acest volum, chiar dacă obsesia morţii e încă prezentă, totuşi imagini luminoase vin să o alunge. Acum întrebările se transformă în afirmaţii, alienarea a fost învinsă. În poezia *Schimbarea zodiei* afirmă: *Şi azi, dintr-odată, neaşteptat, acest răsărit. Ce cîntec nemăsurat!/Ca unui orb vindecat/ lumea-n lumină mi s-a lărgit.*

Blaga îşi îndreaptă atenţia către formele vieţii incipiente deschise tuturor făgăduielilor. El cîntă pomul tînăr, scuturat de vînt şi podidit de soare, trezindu-se din somnul iernii la chemarea lui martie. Împotriva acţiunii devoratoare a timpului poetul se îmbărbătează: *Salută tu anul!/Lărgeşte-ţi fiinţa şi peste cea margine crudă care te curmă.* Avem în acest volum, o împăcare a eului poetic cu lumea.

Odată instituit ca modalizare spaţială, blagianismul devine un *stil* care se poate recunoaşte uşor fie prin frecvenţa unor motive recurente (cum ar fi *somnul*, *moartea*, *sîngele*), fie printr-o anumită situarea expresionistă a subiectului poetic faţă cu obiectul poeziei. În primele volume s-a constatat frecvenţa unor *motive ascensionale*, ca să observăm apoi o *poetică a retragerii* în volumele *În marea trecere* şi în *Lauda somnului*.

Se poate vorbi de un *eu exterior*, înglobat în ritmul cosmologic, pentru prima fază şi de interiorizarea dată de tensiunea căutărilor, în a doua fază a liricii. În ceea ce priveşte moda-litatea discursului, aceasta se poate reduce la *structura strigă-tului* în primele două volume iar în următoarele ar fi vorba de o *structură a tăcerii*. În a treia etapă a discursului blagian apare *structura spunerii*. Etapa a treia începe prin volumul *La cumpăna apelor* şi înglobează şi volumele *La curţile dorului*, *Nebănuitele trepte* şi postumele. În această ultimă evoluţie, poezia blagiană iese, în sfîrşit, la suprafaţa discursului, nemaiavînd nevoie să fie *tradusă* ea se scutură şi de inovaţiile forma-le, recuperînd din nou ritm, rimă şi unele elemente prozodice tradiţionale.

Un mijloc de a intra în comunicare cu fondul lumii mai sigur decît tăcerea este somnul şi Blaga şi-a intitulat un volum *Laudă somnului* (1929) şi un poem *Cîntecul somnului* publicat postum. Persistenţa *temei* dovedeşte că ea nu e accidentală, este a stării în care insul se afundă într-o *realitate* mai largă decît aceea a propriei fiinţe. Elogiul somnului l-au făcut şi romanticii şi suprarealiştii. Şi pentru unii şi pentru ceilalţi somnul e însă *calea* spre vis, căutat

[8] Lucian Blaga, *Hronicul şi cântecul vîrstelor*, p. 189.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

ca mijloc de cunoaştere, de revelare a realităţii absolute a lumii sau a eului. Pentru Blaga e un mod de a participa la viaţa profundă a universului şi de sporire astfel a existenţei individuale. Somnul romanticilor şi al suprarealişti-lor este numai o amorţire a conştiinţei, necesară activităţii extreme a inconştientului, manifestării libere a forţelor din adînc ale fiinţei, izbucnirii la suprafaţă, în forma visului, a părţii ei celei mai *adevărate*. Somnul lui Blaga este anulare completă a individualizării, *zăcere, fără dorinţe, fără mustrări, fără căinţi* regresiune spre viaţa vegetativă a naturii.

Blaga nu istoriseşte vise, poezia somnului, deloc onirică, se rezumă la declaraţii care fixează semnificaţia somnului sau momentului intrării în el. volumul *Laudă somnului* continuă reflecţia existenţială. Lauda se aduce somnului pentru că în somn trecerea e fie abolită, fie diminuată, realizîndu-se o fuziune ancestrală cu lumea primordială. Somnul e o întrerupere a trecerii: *în somn aboleşti aventuri în care veşnic recazi* – Blaga.

Somnul e elogiat ca încremenire a vieţii, somnul înseamnă o intrare în stihialul permanent.

La Blaga somnul e torturat de nelinişti şi prevestiri. Blaga ne introduce în universul unei nopţi ancestrale. Potecile se retrag *în pădure şi-n peşteri*.

În lumina neînceputului se desfăşoară ritualuri magice: ciobanul pune pămînt peste mieii ucişi de puterile codrului: *Mocnind sub copaci, Dumnezeu se face mai mic/să aibă loc ciupercile roşii/să crească sub spatele lui*. (În munţi)

Cufundat în noaptea arhetipală poetul retrăieşte existenţe trecute. Tăcerea pe care o cîntă e tăcerea care lasă să se audă pulsaţia vieţii universale, sub semnul acestei tăceri. Blaga atinge intimitatea cu cosmicul. În poezia *Somn* avem senzaţia de umplere a fiinţei cu viaţa de altădată a strămoşilor. Această stare anulează sentimentul de precaritate a fiinţei şi de solitudine. Somnul este la Blaga salvarea de marele nelinişti de singurătate. De la această laudă se ajunge la o altă viziune cosmică a vieţii, dominată acum de încetineală. Blaga e inegalabil prin aceste imagini cu sens hieroglific, fiecare detaliu se asamblează într-o frîntură de mit. Se creează un amestec de biblic şi etnic, rezultat din reprezentarea geografică la care se adaugă elementul religios.

Dacă în primele volume, vitalismul presupunea şi comunicarea cu natura, acum devine dominant sentimentul tristeţii cu stihialul. Timpul mitic îşi pierde atributele sacre, instalîndu-se sub semnul declinului. Lumea este acum o poveste degradată ca în poezia *Paradis în destrămare*: *Portarul înaripat mai ţine întins/un cotor de spadă fără de flăcări/Nu se luptă cu nimeni,/ Dar se simte învins*.

În *Peisaj transcendent*: *Cocoşii apocaliptici tot strigă,/tot strigă din sate româneşti./Fîntînile nopţii/ Deschid ochii şi ascultă/întunecatele veşti.*

Peisajul e unul universal etern. Cocoşii sugerează o ameninţare prelungită, nefinalizată, e o vestire a Apocalipsei. Pe acest element de angoasă se construieşte o efigie mitică. E o geologie primară în care fîntînile sunt ochi, ascultă. Sunt şi alte detalii în care animalele beau apă moartă din scocuri, o intenţie de stilizare bizantină. Toate aceste elemente alcătuiesc peisajul.

Pe parcursul întregii poezii se poate urmări o anumită inversare a semnificaţiilor primare ale gesturilor şi evenimentelor. Tipică este atitudinea lui Ion Barbu, care declara: *...nu înţeleg în schimb deloc concesiunile făcute pitorescului indi-gen, cînd genul său liric îl înclină să enunţe raporturile universale. Mi-e teamă -atît de multe sunt motivele folclorice la dl. Blaga- că rîvnind la o chimie completă a poeziei, i-a alterat puritatea!*[9]

În această efigie mitică pericolul e cel al pierderii semnificaţiilor. E o ameninţare sugerată prin prezenţa şarpelui. E o lume văduvită de sensurile vieţii autentice. Apar simboluri ce sugerează degradarea: *fumul căzut, porţile închise, apele legate*:

[9] Ion Barbu, *Legenda şi somnul în poezia lui Blaga*, 1929.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

Cu mișcări oprite adesea/văd bolți prăbușite în apă./Din frunzele satului ies/ca dintr-o biblică șatră./Aleluia, astăzi ca niciodată/sunt fratele obosit/al cerului de jos/ și-al fumului căzut din vatră (Fum căzut)

La fel cu emblematicul șarpe, *cel cu ochii pururi deschiși spre înțelepciunea de dincolo*, protagonistul acestei lirici se înfățișează ca și fascinat de lucrurile de dincolo, în lumina căruia universul devine aproape halucinant: *Chinurile sufletești și elanurile spirituale ale personajelor, intriga și nodurile acțiunii se dezleagă cu un gest spre altă lume*[10]. Somnul e mediu potrivit sustragerii și intrării în metafizic. În *Biografia* cu care își deschidea *Lauda somnului* Blaga declara: *Cu cuvinte stinse în gură/ am cîntat și mai cînt marea tăcere*". Ea rămîne una dintre temele fundamentale ale poetului, care-și va grupa versurile scrise după *Nebănuitele trepte* într-un ciclu intitulat *Ecce tempus*, organizare înlocuită, în penultimul an de viață, cu alta mai largă și mai conformă cu structura complexă a poemelor în care figurează și un ciclu al marii treceri: *Corăbii cu cenușă*.

Lucian Blaga, poet-oaspete în tinda cuvîntului face ca în a treia etapă a liricii sale, unele trăsături expresioniste să se accentuează, vocea sa devinind tot mai mult *un strigăt de Cassandra*, în pustiu. După Ion Pop, acesta e momentul dominat de ipostaza interogativă a eului, al suferinței provocate de pierderea contactului cu universul.[11]

Poezia reconcilierii și redescoperirii eului liric

Opera lui postumă echivalează opera antumă din punct de vedere cantitativ. Poetul nu a mai apucat să adune într-un grupaj separat, ultimele poezii, scrise între anii 1958-1960. Din 1962, creația lui Blaga reintră în circuitul literar. Poemele nepublicate în timpul vieții, grupate de autor în patru volume *Vîrsta de fier*, *Corăbii cu cenușă*, *Cîntecul focului* și *Ce aude unicornul*, evidențiază evoluția liricii sale dinspre elanurile vitaliste spre *tristețea metafizică* și apoi spre echilibru clasic. Această parte a creației a fost numită etapa reconcilierii cu sine, a redescoperirii purității inefabile a cîntecului care este un extaz ceva mai domolit.

Cuvintele, transmițînd un fel de coincidență magică între logos și real, după epuizarea ultimei aventuri (aventura orfică), se introduc demiurgic *în unitatea din care au ieșit*[12]. Așezată sub semnul *mizerabilei semințe*, al puterilor latente trezite din nou la viață, această etapă a liricii blagiene se remarcă printr-o vădită accentuare a clasicizării viziunii și expresiei poetice. Este ca o recuperare a armoniei pierdute, în sensul depășirii *tristețiimetafizice* și al descoperirii unui univers paradiziac.

În mod surprinzător își face acum simțită prezența erosului, identificat însă cu *eternul feminin* goethean: *iubirea bîntuită de neliniștile existenței și purificîndu-le, deschide o fereastră în sus spre paradis*.

Plasarea în timp (1940-1944) fixează sensul metaforei din titlul volumului *Vîrsta de fier*, o etapă a istoriei dominată de război, e o vreme apăsătoare ca fierul, peste care omenirea nu poate trece. Blaga nu face poezie de rezistență, nu descrie lumea exterioară, e un Orfeu grav ce evocă aceste drame cu o mare capacitate de interiorizare a unei lumi exterioare.

Poezia e expresia suferinței, exprimă cuvintele nespuse, luptele nedate, moartea de care nu murim.

Acest volum se individualizează prin:

– Așezarea sa sub un anotimp ca atmosferă: toamna, iarna;

– Motivul liric central pe acest fundal e timpul perceput ca o realitate fizică, un obstacol al vieții. Această teroare a timpului face aluzii la istorie.

– Volumul se încheie cu poezia *înviere*, final tonic, istoria se va revigora.

[10] Lucian Blaga, *Fețele unui veac*, 1968, p. 136.
[11] Ion Pop, *Lucian Blaga -universul liric*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981, p. 173.
[12] Ion Pop, *Lucian Blaga -universul liric*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981, p. 235.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

Dezolarea poetului nu mai are un suport metafizic ci unul istoric, social. O senzație de amorțire stăpînește aceste versuri: cohorte de păsări străbat noaptea, cerul, izvoarele înghează, poezia e un bocet pentru țară care și-a pierdut pădurile cu zeii tutelari: *În iarnă stă țara. Vai, unde-i/albastrul ei sfînt atribut?/Pădure, restituie-mi zeii,/pe care ți i-am dat împrumut.* (21 decembrie)

Fără patrie pămîntul și cerul putrezesc, apele seacă în rîuri: *Timp fără patrie: rîu fără ape,/secetă-n albie și subt pleoape./Timp fără patrie: inimi învinse,/vîrste nerodnice, cugete stinse* (Timp fără patrie)

Poezia devine expresia unei absențe, ocuparea țării, lipsă de patrie e mereu deplînsă: *Avem același nume, tu și eu/că-i iarnă sau că-i vară/ne cheamă azi pe toți la fel/Ion fără țară*. (Cîntec despre regele Ion)

Imaginea epocii a fixată printr-o viziune apocaliptică. E o invazie a întunericului și a morții în mijlocul căreia poetul se lamentează cu glas stins: *Unde, în ce întuneric/ți s-au ascuns mulții semeni și frații, surorile/cu suferințele lor, te întrebi*. (Vîrsta de fier).

Semnele destrămării au reapărut: unde altădată erau podgorii se află acum cimitire, ulcioarele sunt pline de cenușă, dar acest sfîrșit de lume nu mai are violența, expresionistă pe care o știm. Universul în totalitate pare obosit, timpul cetății se măsoară prin țărînă care trece prin orbitele morților. Salvarea vine de la natură, apar mugurii vestitori de înnoire: *În copaci, prin vechi coroane,/Seve urcă în artere:/S-ar părea că-n țevi de orgă/Suie slava de-nviere* (Înviere)

Finalul de volum este tonic, semn că istoria se va revigora.

Volumul *Ce aude unicornul* trădează obosirea lirismului. Prin titlu sugerează dorința de cunoaștere prin elemente discrete. E o poezie a veștilor, bocetelor, a registrelor de trăire rafinate.

Prin lumea poveștilor/zumzetul veștilor/Prin murmurul mărilor/plînsetul țărilor./Prin lumea aievelor/Cîntecul Evelor./Prin vuietul timpului/Glasul nimicului/Prin zvonul conului/bocetul omului.

Scrise probabil în ultimii ani de viață ai scriitorului (1957-1960), cele 48 de poeme alcătuiesc un ciclu legat tematic ci prin tonalitate de grupajele constituie anterior, respectiv *Vîrsta de fier*, *Corăbii cu cenușă* și *Cîntecul focului*. Ciclul va fi editat integral în prima serie de *Opere* vol. II (1974) și în 1984.

Reflexia filozofică aluvionată de o melancolie nativă și încrederea în *Kosmosul* securizant, conceptul mitic și perceput senzorial, se împletesc în versurile acestui ultim ciclu, mărturisind aceeași modernitate de viziune și structură poetică.

Unicornul, ființă fabuloasă și bipolară ce tutelează întregul ciclu, se subțiază hieratic, fără chip și fără glas, el *aude* numai esențele: *Prin lumea aievelor,/cîntecul Evelor./Prin vuietul timpului/glasul nimicului./ Prin zvonul conului/bocetul omului.* (Ce aude Unicornul)

Perechea sa e, în alt poem memorabil, *Cerbul cu stea în frunte*. Asimilarea folclorului și contabilitatea perfectă înscriu, emblematic aspirația către absolut, de sorginte luciferică:

Prin ceață cînd lunecă/nu apropiatele,/ci depărtatele./Ciulindu-și urechile/printre străvechile/rotiri, sus, de tulburare/joc și de murmure/și-aude, subt-naltele,/unele, altele: erele, sferele.

Simbolicul *cerb cu stea în frunte* devine cutie de rezonanță a totalității și armoniei universale (*erele/sferele*) într-o poezie eidetică, produsă de combustiile punctate pînă tîrziu de expansiuni și sfîșieri lăuntrice. Neliniștea existențiali și tonalitatea gravă marcate uneori și conjunctural ca în *Vîrsta de fier* (1940-1944), primesc acum surdina formelor clasice datorat apropierii bilanțului final: *Iată că părul meu se face/Ca o cenușă ce-a-nflorit/În curînd fi-vă pace, pace./Și pe pămînt un sfîrșit*. (9 Mai)

Lumea aievelor este cea a realităților. Evele sunt toate iubitele lumii, glasul nimicului ne indică moartea ca termen final.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

În poezia *Odă simplisimei flori* avem tonuri vitaliste: *Păpădie, ecumenică floare/după a ta aurie ardoare/pe nescrisele file/anul își hotărăște fericitele zile*.

Unicornul simbolizează puritatea și fidelitatea, la Blaga este o metaforă a spiritului străpuns de prietenii de argint ai tainei și capabil să contemple esențele universului.

Tonul elegiac și gravitatea de oracol ce vertebrează de altfel întregul ciclu fructifică deplin în aceste ultime creații.

Ce aude unicornul, *Cerbul cu stea în frunte*, *Dorul - dor*, *Lauda suferinței* sau *Ce îmbătrînește în noi* restituie, în chip de esențe lirice, cîteva dintre marile teme ce coagulează universul poeziei lui Blaga.

Editat postum, ultimul său grupaj are, alături de o mare valoare estetică, și una testamentară: *Războaie mari ne-au pustiit./Numai în Lancrăm sub răzor/rămas-a firav un izvor*.

Volumul *Cîntecul focului* are cîteva trăsături:

– Înțelegerea iubirii ca foc, ca pară ce arde, înfrumusețează, dă sens sublim existenței;

– Drama izvorîtă din deosebirile de vîrstă, avem o capacitate de reprezentare plastică a iubitei.

Blaga este și un poet solar al iubirii fixată într-un spațiu dominat de duhul înverzirii. Poetul se cuprinde în lucruri, cuplul de îndrăgostiți se refugiază în mijlocul naturii ca în poezia *Vara Sfîntului Mihai*: *O, lume, dacă nu-i o amăgire,/nu este un senin veșmînt./Că ești cuvînt, că ești pămînt,/Nu te dezbraci de ea nicicînd*.

Chemarea dragostei începe prin invitația de a părăsi orașul spre un cadru bucolic. Iubirea este *sigurul triumf al vieții asupra morții și cetii*. În *Cîntecul focului* descoperim un uni-vers, pietrele ard, stelele iau foc în cădere, sub armură cavalerul a devenit o torță, pădurile fumegă, licuricii sunt semnele acestui incendiu planetar la care participă Dumnezeu, rătăcit prin tufărișuri. Tot acest topos al lumii în flăcări e o metaforă, pentru sufletul ce arde în văpaia dragostei: *Cît e întinsul, cît e înaltul,/noi ardem și nu ne iertăm,/noi ardem, ah, cu cruzime-n văpăi/ mistuindu-ne unul pe altul*. (Cîntecul focului).

Poemele din acest volum se sprijină pe atributele spațialității. În poezia *Prezența* declară: *Îmi place să te văd în cuvîntul cadru/Sub ruginii și roșii frunzele de viță*.

E o poezie a unor avînturi dinamice ce revine la varianta vizionarismului cosmic din *Poemele luminii*.

În *Glas în paradis* declară: *Vino să ședem subt pom/Deasupra-i încă veac ceresc!*

Iubirea este un principiu care acționează nu numai la scara umanului, ci la cea a întregului univers-antropomorfizarea vegetalului din *Cîntecul spicelor* o demonstrează: *Spicele-n lanuri de dor se-nfioară, de moarte,/cînd secera lumii pe boltă apare./Ca fetele cată, cu părul de aur, la zeul din zare*.

Iubirea e regim cosmic în *Primăvara*: *A cunoaște. A iubi/Înc-odată iar și iară,/A cunoaște-înseamnă iarnă,/A iubi e primăvară.*

Crîngul, izvoarele, holdele coapte au devenit obiecte erotizate.

Ca la Dante, dragostea mișcă totul: cerul, stelele: *În ceasul acela înalt, de-alchimie cerească, /silirăm luna și alte cîteva astre,/în jurul inimilor noastre/să se învîrtească.* (Legenda noastră)

Dragostea e și un păcat pe cale să se înfăptuiască. Poezia erotică oscilează între emoția pură și poezia de cunoaștere. Femeia din versurile sale nu are carne, are doar forme ce trimit cu gîndul la tiparele eterne. Iubirea este conta-minarea de focul cosmic, ardere ce aduce la topirea și contopirea în marele tot. Atins de vraja dragostei, universul se în-toarce la o inocență originară. Imaginile se umplu de o căldură omenească.

Blaga cîntă o iubire tîrzie, silită să rămînă pură. Gesturile de îmbrățișare sunt transferate naturii. Îndrăznelile au loc cînd iubita doarme, poetul îi sărută palma. Îndrăgostiții

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

se simt mereu vegheați de semne mustrătoare. Plopii severi îi însoțesc pe drum ca niște săbii biblice de foc. Erosul se spiritualizează în somnia eminesciană. Îndrăgostiții doresc să adoarmă sub o ninsoare vegetală: *Polenul cade peste noi,/în preajmă galbene troiene/și-n ochi cînd nu găsim cuvîntul./ Și nu știm ce păreri de rău/ne tulbură pieziș avîntul*. (Risipei se dedă florarul)

Este o capodoperă a eroticii elegiace a lui Blaga, ca și *Alean și amintiri ce torc*, prin simplitatea cristalină a materiei lirice, prin surdinizarea lamentației și înăbușirea strigătului patetic, din care n-a rămas decît o tînguire pură, melodioasă. Și aici Blaga e un poet al neliniștilor.

Volumul *Corăbii cu cenușă* are mai multe acorduri lirice. Viața e o corabie de cenușă, e o asamblare de sentimente tonice, dar și de percepere a inevitabilei *cenușe*. Ciclul de poezii, scris după apariția volumului *Nebănuitele trepte* (1943) și definitivat în anii 1959-1960. cu excepția poemelor *Răsunet în noapte, Zi de septembrie, Brîndușile, Oedip în fața sfinxului, Scoici, Părinții, Cânele din Pompei* toate celelalte poezii au fost publicate postum, mai întîi în volumul al doilea al ediției de *Opere* (1974), îngrijită de fiica poetului, Dorli Blaga.

Acest volum duce mai departe sentimentul acceptării senine, dar grave a vieții din *Nebănuitele trepte*, spre o nouă etapă a viziunii.

Față de *În marea trecere* avem de a face cu o umanizare. Poeții sunt un popor mut ce trec prin timp prin vorbe, ei fac din tăcere un cîntec. Poetul e cel care face perceptibil miracolul lumii. Plasarea în vară spre toamnă e asociată ca semn al plenitudinii. Lirismul e discret, exaltat. Avem și aici o dorință pentru rescrierea mitologiei.

Avem o poezie de idei în *Columna lui Memnon*, restaurarea statuii ce și-a pierdut o parte, pune în pericol legenda, istoria: *Căci are un suflet și piatra inertă/cît timp ne-mplinire lăuntrică poartă/Dar, fără de-o rană, făptura e moartă.*

Poezia lamentației este și ea marcată de lauda implicită a suferinței. Deși lunecă uneori în strigăt disperat, lamentația lui Blaga este, în tonul ei cel mai propriu, o jelanie mereu reluată, întreținută, așa cum am văzut, de stimuli exteriori și de dinamica vieții sufletești a poetului, dar și de nevoia de a crea, datorită căreia evită disperarea, așa cum evită extazul și prelungește deopotrivă starea de tristețe existențială și pe cea de *încîntare*.

Un alt nucleu îl reprezintă poezia de reflecție asupra morții, destinul e privit cu calm, ca în mentalitatea populară.

În poezia *Inscripție acoperită de mușchi* întreaga imagine a lumii îi apare lui Blaga cuprinsă între hotare dincolo de care începe nimicul; există o consecință extremă, efectul cel mai puternic al spaimei de neființă. Viziunea proprie poetului luminii se răstoarnă, totul e văzut parcă din perspectiva nimicului care asaltează existența; unicornul ascultă *Prin vuietul timpului/glasul nimicului*", viața capătă sensul unei treceri între două abisuri, valoarea supremă, a unei dîre luminoase în marea noapte: *Viața mea!/O clipă de-ar fi fost să ție,/Am întrerupt cu ea o veșnicie*.

Aceste înfiorări calme devin temă în *De profundes*: *Încă un an, și-un vis, și un somn,/și-oi fi pe sub pământuri domn/al varelor cu drepte dorm*

Într-o originală reconsiderare a mitului odiseic, un alt poem, *Ulise* (dintre marile reușite ale ciclului) vorbește despre regăsirea de sine a ființei în fața absolutului și a eternității. Lui Ulise al lui Blaga i se dezvăluie, paradoxal, o lume a începu-tului, o realitate fără hotar și de totdeauna. După ce pețitorii au fost uciși, singură marea se oferă, nemăsurată și atotputernică, contemplației, dincolo de orice faptă și ființă umană; nici răzbunarea, nici viclenia nu-și mai au locul într-un spațiu unde individualul se confundă cu universalul: în fața mării care *se-ntinde…clară/pe-un prund de oseminte*, privirea contemplatorului devine pură și fără obiect, asemenea apei spre care se deschide, orice întrebare e refuzată, pînă și cuvintele sunt abolite. Ceva continuă, totuși, reintroducînd timpul în peisajul primordial, doar catargul care putrezește, deschizînd o perspectivă a devenirii întru moarte și neant, apoi șerpii care brăzdează marea dîndu-i o dinamică unică, sugerînd o potențialitate ascunsă, superioară.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)

Zumzetul muzical al roiului de albine ne strecoară presentimentul că ceva urmează să se nască, tărîmul de dincolo de om nu este numai unul al morții atîta timp cît frumusețea și moartea concurează întru creație: *Dar pe liman ce bine-i/să stăm în necuvînt/și, fără de-amintire și ca de sub pămînt,/ s-auzi în ce tăcere/cu zumzete de roi,/frumusețea și cu moartea/lucrează pentru noi*.

Dominat de afirmarea consonanței dintre eu și univers, acest ciclu liric contrazice momentul biografic și istoric nefast în care a fost scris, constituind, în schimb, dialogul profund cu propria operă a poetului în preajma morții.

Lucian Blaga a trăit toate neliniștile existențiale ale modernilor, agravate la el de un fond melancolic nativ, și a găsit mereu salvarea în sentimentul cu care descoperise lumea, întîia lui lume, a naturii și a satului, dar și în cultură și în istorie. Sensibil de la început la una și la cealaltă, le-a *redus* la un sens fundamentul, în care a proiectat propriile lui valori și aspirații și le-a privit apoi din perspectiva acestui sens: cultura și istoria sunt mărturiile existenței omului, dovezile puterii creatoare prin care el triumfă asupra neantului și ale permanenței lui.

Acesta este mesajul operei lui Blaga, implicat în toate scrierile, formulat în propoziții cu caracter axiomatic (*destinul omului este creația*), fixat în poeme de autodefinire: *S-a întîmplat să port cîndva făclia/din vale-n deal, din noapte-n zi,/pe drumuri ce mereu vor fi,/călăuzindu-vă pînă la pragul/unde-n azur domnește măreție./s-a întîmplat să cînt prin vreme pămîntească,/tot ce-i înalt, tot ce-i frumos,/tot ce ieși ca din tiparnița cerească*. (Prolog)

Un mesaj al luminii și al creației, care rezumă una dintre cele mai reprezentative opere ale literaturii române și hotărăște destinul în posteritate ale creatorului ei.

BIBLIOGRAPHY

[1]. Crohmălniceanu, Ovid. S., *Literatura română şi expresionismul*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1971;

[2]. Crăciun, Gheorghe, *Istoriadidactică a literaturii române,* Editura Vlasie, Piteşti, 1997;

[3]. Fîntaneru, Constantin, *Poezia lui Lucian Blaga şi gîndirea mitică*, Colecţia *Convorbiri literare*, Bucureşti, 1940;

[4]. Gană, George, *Opera literară a lui Lucian Blaga*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976;

[5]. Ivanovici, Victor, *Trecerea şi somnul lui Lucian Blaga*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1980;

[6]. Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968;

[7]. Micu, Marin, *Lucian Blaga. Poezii*, Editura Pontica, Constanţa, 1995;

[8]. Pop, Ion, *Lucian Blaga – universul liric*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1981;

[9]. Simion, Eugen, *Lucian Blaga*, în *Scriitori români azi*, vol. II, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1976;

[10]. Tănase, Alexandru, *Lucian Blaga – filozoful poet, poetul filozof*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988.

BDD-A30575 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:19 UTC)